

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ З ГЕОГРАФІЇ

Актуальність теми дослідження. Сьогодні суспільство висуває до випускників шкіл низку нових вимог. І освіта, як сфера, що забезпечує насамперед розвиток особистості, повинна сформувати людину, яка б відповідала цим новим вимогам, була успішною та конкурентоспроможною.

Школа, що оновлюється, потребує таких методів, які б формували самостійну позицію учнів, розвивали дослідницькі й рефлексивні навички, формували б не просто вміння, а компетенції та реалізовували принцип зв'язку навчання з життям.

Провідне місце серед таких методів, що знайдені в арсеналі світової та вітчизняної педагогічної практики, належить сьогодні методу проектів.

Метою дослідження є розкрити особливості застосування методу проектів на уроках географії.

Виклад основного матеріалу. Метод проектів – це освітня технологія, яка спрямована на здобуття учнями знань у тісному зв'язку з реальною життєвою практикою, формування в них умінь і навичок завдяки системній організації проблемно-орієнтованого навчального пошуку [3, с. 4].

Однією з умов підвищення ефективності вивчення географії в сучасній школі є побудова процесу навчання на технологічній основі з урахуванням ідей гуманізації навчання та гуманітаризації географічної освіти. Це гарантує досягнення результатів навчання, спрямованих на «формування освіченої творчої особистості», що передбачено стандартом освіти. Для цього необхідно створити комфортні умови навчання, де кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність. З метою розвитку особистості дитини використовують інтерактивні методи у навчально-виховній діяльності. У

сучасних умовах вважають, що одним з напрямків модернізації системи географічної освіти в школі є впровадження проєктивних технологій навчання.

Використання даного методу на уроках географії є неабияк доцільним, оскільки за допомогою методу проєктів навчальний процес відбувається за умови постійної активної взаємодії учнів. Це - співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання в співпраці), де учень і вчитель є рівноправними, рівнозначними об'єктами навчання. Він ефективно сприяє формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії. Під час використання даної технології навчання учні вчаться бути демократичними, спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, приймати продумані рішення, виховуються почуття толерантності.

Метод проєктів дозволяє:

- 1) зробити навчання значимою частиною діяльності кожного учня, адже учень у цьому випадку не тільки той, якого навчають, але й дослідник, практик, експериментатор він не пасивний, він бере участь в отриманні, нагромадженні й застосуванні знань;
- 2) інтегрувати знання учня з різних дисциплін, показати їхній взаємозв'язок;
- 3) розвивати творчі задатки кожного учня, оскільки учень сам вибирає форми й методи дослідження й фіксування результатів;
- 4) розвинути в учнів критичне мислення, вміння виділяти головне в отриманій інформації;
- 5) реалізувати потреби кожного учня у самовираженні й самореалізації, а так само потреби в спілкуванні;
- 6) диференціювати процес навчання, оскільки кожний учень може вибрати в проєкті той вид діяльності, який йому більш до душі або краще виходить;
- 7) реалізувати ідеї особистісно-орієнтованого навчання.

Існує певна методика розробки проєкту, яка включає в себе такі етапи:

- знайомство з прикладами роботи над проєктом на уроці;

- визначення, чого повинні навчитися учні в результаті роботи над проектом;
- ознайомлення з можливими способами презентації;
- ознайомлення зі способами самостійного обговорення в групах методів дослідження, і формулювання гіпотез, аргументування висновків, оформлення результатів проекту.

Існують певні вимоги щодо оформлення проектів:

1. Проект повинен бути повністю орієнтований на діючу програму і навчальний план;
2. Зміст проекту має бути викладено логічно, доступною і зрозумілою мовою;
3. Всі матеріали проекту створені з дотриманням авторських прав, тобто є посилання на джерело інформації, на автора цитати. Цитування, оформлення списку використаної літератури та інформаційних ресурсів має бути зроблено відповідно до загальноприйнятих правил;
4. Оригінальні ідеї, дослідницький підхід до зібраних і проаналізованих матеріалів, використання великої кількості першоджерел;
5. Вітається проект, матеріали якого багаті оригінальними елементами мультимедії, що підсилюють його змістовну частину;
6. Якщо проект виконується групою учнів, то в цьому випадку повинно бути видно роль кожного розробника проекту;
7. При створенні проекту учні повинні продемонструвати всі ті знання і вміння, які представлені в критеріях оцінювання знань та умінь на досить високому рівні;
8. Відсутність орфографічних і пунктуаційних помилок, точність інформації;
9. Використання в проекті відповідної наукової термінології;

10. У проекті повинна бути відображена послідовність заходів щодо його впровадження [1, с. 16].

Зміст проекту повинен включати такі складові: назва теми проекту; актуальність проекту; основоположний та проблемні питання; цілі і завдання проекту; гіпотеза; форма представлення результатів проекту та відповідно до неї оформлені матеріали; використані джерела; відомості про автора / авторів проекту; проблеми, з якими зіткнулися автори в ході роботи над проектом, як вирішували їх, чому навчилися; Лист самооцінки проекту відповідно до критеріїв оцінки (для старшокласників).

Види презентаційних проектів можуть бути різними, наприклад: втілення (в роль людини , одухотвореної або неживої істоти); ділова гра; демонстрація відеофільму, виконаного на основі інформаційних технологій; діалог історичних або літературних персонажів; гра з залом; ілюстроване зіставлення фактів, документів, подій, епох, цивілізацій; інсценування реальної чи вигаданої історичної події; наукова конференція; наукова доповідь; прес – конференція; подорож; реклама; рольова гра; змагання; вистава; спортивна гра; телепередача; екскурсія [4, с. 31].

У шкільному курсі географії метод проектів може успішно застосовуватися на різних етапах роботи: під час вивчення нового матеріалу, закріплення отриманих знань, проведення практичних робіт, а також для здійснення тематичного контролю [1, с. 4].

Результати дослідження. Використання методу проектів на уроках географії доцільно впроваджувати починаючи з 6 класу. У курсі «Загальна географія» учні переходять від пропедевтичного курсу «Природознавство» до систематичних курсів географії, які стають основою для їх подальшого вивчення. У процесі вивчення загальної географії метод проектів дозволяє швидше активізувати навчально-пізнавальну діяльність учнів, розвивати їх комунікативні здібності. Метод проектів має місце під час вивчення таких тем:

1. Під час узагальнення розділу «Географічне пізнання Землі», учням можна запропонувати поділитися на групи (5-6 чоловік), відповідно до

різних епох пізнання Землі і створити міні-проекти на задані теми. А потім на уроці узагальнення презентувати свій проект, наприклад, у формі телепередачі, доповіді, демонстрації відеоролику тощо.

2. Під час вивчення теми «Народи і держави», учням можна запропонувати створити особисті міні-проекти, розповівши про будь-яку країну світу або про окремих народ. Розроблюючи проект про країну, учень має вказати такі основні положення: географічне положення, коротко про природні особливості країни (рельєф, клімат, водні ресурси), про господарство країни, населення, вказати найцікавіші туристичні об'єкти. Якщо учень готує проект про певний народ, то він має розповісти: історію цього народу, побут та звичаї, культурні особливості, певні традиції.
3. Під час узагальнення розділу «Людина і географічна оболонка», запропонувати створити проекти у формі реклами, закликавши людство ставитися бережливо до навколишнього середовища, тощо.

У курсі 7 класу «Географія материків і океанів» метод проектів взагалі може мати найрізноманітніше застосування, адже курс дуже насичений, цікавий та різноманітний. Використання даного методу можливе як під час вивчення окремих тем, стосовно кожного материка або океану (наприклад, під час вивчення населення або природних зон материка), так і під час уроків узагальнення та систематизації знань (наприклад, створення проекту в цілому про материк або океан).

Курс 8-го класу «Фізична географія України» є завершальним для шкільної природничо-географічної освіти, тому значна увага під час його викладання приділяється, крім вивчення нових понять і закономірностей, поглибленню й узагальненню теоретичних знань з фізичної географії. Метод проектів можна застосувати під час вивчення таких тем:

1. «Географічні дослідження на території України»
2. «Річки України»
3. «Озера України»

4. «Ґрунтовий покрив України»
5. «Рослинний та тваринний світ»
6. «Природоохоронні території України»
7. «Фізико-географічне районування», тощо.

У 9-му класі вивчається курс «Економічна і соціальна географія України», в якому розкриваються питання населення і трудових ресурсів держави, розвитку і розміщення господарства. Курс спрямований на формування соціальної та поглиблення функціональної, інформаційної та ціннісно-сислової компетенцій. Створення проектів найбільш доцільно з таких тем:

1. «Аналіз рівня безробіття в Україні»
2. «Проблеми та перспективи розвитку металургії в Україні»
3. «Вплив хімічної промисловості на довкілля»
4. «Україна на світовому ринку сільськогосподарської продукції»
5. «Розвиток художніх промислів у своєму регіоні»
6. «Транспортний комплекс України»
7. «Економічні райони України», тощо.

Під час вивчення курсу «Соціально-економічна географія світу» у 10 класі окремі питання курсу можна запропонувати учням опрацювати самостійно, використовуючи проєктивні технології навчання. Наприклад, з таких тем як: «Транспортна інфраструктура світу», «Особливості міжнародних відносин», «Глобальні проблеми людства», «Гарячі точки планети». Під час вивчення окремих регіонів та країн застосування методу проєктів буде дуже вдалим. Учень у своєму проєкті має вказати: особливості економіко-географічного положення країни чи регіону, природні умови та ресурси, розвиток господарства, міжнародні відносини, туристично-рекреаційні ресурси.

Застосування методу проєктів в позакласній роботі з географії є також доцільним, оскільки проєктивні технології включають в себе теоретичну, практичну, дослідницьку та пошукову діяльність. Поєднання всіх цих видів діяльності в позакласній роботі з географії дає найвищі результати.

Метод проектів має різні форми реалізації дослідження, як активного, так і пасивного характеру. В позакласній роботі більшого пріоритету набудуть саме активні форми реалізації проекту, а саме такі як: екскурсія, подорож, гра, вистава.

В позакласній роботі 6 класу після вивчення теми «Біосфера» учням можна запропонувати розробити проект на тему: «Біосферний заповідник Асканія-Нова», формою реалізації якого буде екскурсія до цього заповідника. Також можливе створення проекту на тему: «Вплив людини на природу», формою реалізації якого стане вистава. Учні матимуть кожен свою роль. Один із учнів буде втіленням природи, інші ж учні будуть грати ролі різноманітних факторів впливу на природу.

Під час вивчення курсу «Фізична географія материків і океанів», а саме в кінці року можна запропонувати створити проект у формі уявної подорожі будь-яким материком (за вибором учня), в якому учні зможуть представити найцікавіші на їх погляд місця материка та обґрунтувати свій вибір.

У 9 класі після вивчення розділу «Географія своєї області» на узагальнення та систематизацію в якості позакласного заходу запропонувати створити проект на тему: «Подорож моїм рідним краєм», який включав би в себе розробку маршруту по визначним містам. Під час презентації проектів запросити журі (адміністрацію школи) для того, щоб визначити найкращий проект та у майбутньому здійснити подорож на основі розробленого маршруту.

Висновок

Отже, у шкільному курсі географії метод проектів може успішно застосовуватися на різних етапах роботи: під час вивчення нового матеріалу, закріплення отриманих знань, проведення практичних робіт, а також для здійснення тематичного контролю. Застосування методу проектів в позакласній роботі з географії є також доцільним, оскільки проєктивні технології включають в себе теоретичну, практичну, дослідницьку та пошукову діяльність. Саме в позакласній роботі більшого пріоритету набудуть активні форми реалізації проекту, а саме такі як: екскурсія, подорож, гра, вистава.

Список використаних джерел:

1. Герасимюк Т. О. Особливості застосування інтерактивних методів та технологій на уроках географії [Текст] / Т. О. Герасимюк. – 2009. - № 22 (146). – С. 16.
2. Задорожній М. В. Застосування проєктивних технологій на уроках географії [Текст] / М. В. Задорожній // Задорожній М. В. Географія та економіка в школі. – К., 2010. - № 10. – С. 4-6.
3. Логвін В. Метод проєктів у контексті сучасної освіти [Текст] / В. Логвін. – 2002. - №26. – С.4.
4. Шиліна С. Л. Інтерактивні технології навчання на уроках географії / С. Л. Шиліна, – М.: НМЦ. – 2006. – 157 с.